

»Lapsuus ja yhteiskunta» suurennuslasin alla

Tämän sähköisen asiakirjakokoelman aiheena on **Erik Homburger Eriksonin** teoksen »Lapsuus ja yhteiskunta» eli »Childhood and society» tutkiminen ja arvioiminen.

»Childhood and society» varhaisin versio julkaistiin Yhdysvalloissa vuonna 1950; ensimmäinen suomennettu laitos ilmestyi vuonna 1962 otsikkonaan »Lapsuus ja yhteiskunta».

Näkökulmani on ensisijaisesti filologis-bibliografinen: vertailen keskenään teoksen eri laitoksia ja painoksia kiinnittäen huomiota ilmaisutapoihin, sanastoon, painoteknisiin ratkaisuihin, eri muokausvaiheissa tehtyihin lisäyksiin ja poistoihin sekä käännös-ratkaisuihin.

Samalla teen mahdollisuuksien mukaan historiallisia, yhteiskuntatieteellisiä ja sielutieteellisiä huomioita. Näitten merkitys on kuitenkin työn alkuvaiheissa ollut vähäinen.

Työni innoittajana on **Pertti Luukkosen** käsikirjoitus »Ihmisen vaiheet Eriksonin mukaan».

Luukkosen toivottua, että esittäisin huomioita hänen vielä kesken-eräisestä tekstistään, päädyin pian ihmettelemään hänen mielenkiintonsa keskeistä kohdetta: Eriksonin niin kutsuttuja **modali-teettikaaviokuvia** eli **modaliteettidiagrammeja**. Yhtenä päätavoitteistani on ollut selvittää itselleni, mitä kukin kaavioissa esiintyvä merkki ja merkintätapa edustaa. Useimmissa tapauksissa tämä on selkeää ja intuitiivisesti ymmärrettävää; paikoin se näyt-

tää jääneen kustantamojen edustajillekin niin epäselväksi, että kirjapainoon päässeet kaaviokuvat eivät täysin vastaa niihin liittyviä tekstejä.¹

Hieman laajemmin katsottuna tarkastelun ensisijainen kohde on ollut Eriksonin teoksen ensimmäisen osan toisen luvun kolmas alaluku »Vyöhykkeet, moodit ja modaliteetit» (engl. »Zones, modes, and modalities»), joka sisältää edellä mainitut kaaviokuvat. Jotta voisin ymmärtää alalukua paremmin, olen lisäksi kiinnittänyt kohtalaisesti huomiota toisen luvun muihin osiin.² Teoksen synty- ja julkaisuhistorian kannalta erityisen kiinnostavia ovat sen eri laitosten esipuheet ynnä muut ääreisosat kuten suomenkielisen laitoksen sanastonselitysosio.

Lähihistorian kannalta puolestaan on kiinnostavaa tarkastella toisessa, kolmannessa, neljännessä ja kuudennessa luvussa vahvasti esiin nousevia sukupuoli- ja vähemmistöaiheita. Erikson suhtautuu niihin oman aikansa mittapuulla vapaamielisesti ja edistyksellisesti mutta ei epäröi puhua hankalista asioista niitten omilla nimillä.

On myös hyvä korostaa, että »Lapsuus ja yhteiskunta», vaikka se aikanaan nostettiin laajojen piirien käyttämäksi korkeakouluoppikirjaksi ja yleissivistäväksi teokseksi, ei ole sanan varsinaisessa mielessä tieteellinen teos. Enemminkin voisi sanoa, että taiteilijasielu Erikson pyrki hoitotyökokemuksensa ja yleisen teoriatietämyksensä opastamana vaistonvaraisesti maalailemaan suuntaviivoja ihmismielen ja yhteiskunnan tutkijain avuksi, minkä hän itsekin esipuheissaan myöntää. Lopputulos vaeltelee tieteen ja kaunokirjallisuuden rajamailla.

* * *

---

1 Muokatessani tätä johdatusta 17.2.2021 oli vähintään yksi Eriksonin merkintätavoista minulle edelleen hyvin epäselvä.

2 Kannattaa huomata myös »ihmisen kahdeksaa kehitysvaihetta» selventävä ns. epigeneettinen taulukko, joka suomennoksessa sijaitsee 7. luvun 8. alaluvussa mutta laajennetussa engl.kiel. laitoksessa on saanut oman, 9:nnen, alalukunsa. Taulukon alimmat kehitysvaiheet liittyvät myös modaliteetteorioihin, vaikka Eriksonia arvioitaessa modaliteetit on tavallisesti sivuutettu.

Tämän linkkiluettelon on tarkoitus johdattaa lukija sekä omalla sivustollani sijaitseviin että muualta löytämiini kohteisiin, jotka eri tavoin valottavat »Lapsuutta ja yhteiskuntaa» tai siihen liittyviä aiheita. Toistaiseksi luettelo on suhteellisen suppea lukuun ottamatta Wikipediaan ja muille Wikimedian sivustoille johtavia linkkejä.

Olen halunnut mahdollisuuksien mukaan linkittää sellaista sisältöä, jota olen itse päässyt edes pinnallisesti tarkastelemaan. Tästä syystä Wikimedia-linkit johtavat niihin sivuversioihin, jotka olivat tuoreimmat aineistoa etsiessäni. Huolellisen lukijan on melko helppo jatkaa matkaansa verkkosivujen uudempien versioitten pariin, mikäli sellaiset ovat olemassa.

Linkkiluettelo on jaoteltu kielittäin: suomi, ruotsi, englantia, saksa, ranska, venäjä, unkari. Aina kielen vaihtuessa alkaa uusi sivu. Kannattaa siis jatkaa selaamista, vaikka vastaan tulisikin vajaan sivun mittainen valkea osuus! Monikielisille sivuille olen määritellyt »ensisijaisen» kielen eli sen kielen, jolla kukin sivu »puhuttelee» lukijaa. Muuta tai muita kieliä saattaa esiintyä sivulla enemmän kuin ensisijaista kieltä, esimerkiksi jos arvioidaan tai esitellään englanninkielistä aineistoa suomeksi.

1. Ensisijaisesti suomenkielistä aineistoa

Tämä osio sisältää, muun ohessa, kaiken itse laatimani aineiston.

- [Erik H. Erikson](#) (hakus.). - Wikipedia. Vapaa tietosanakirja.
- [ERIKSON 1963:n sisällysluettelo \(täsmennettynä\)](#)
- [ERIKSON 1963:n viitetiedot, nimiölehti yms.](#)
- [ERIKSON 1977:n sisällysluettelo \(täsmennettynä\)](#)
- [ERIKSON 1977:n viitetiedot, nimiölehti yms.](#)

- [ERIKSON 1982:n sisällysluettelo \(täsmennettynä ja huomioin varustettuna\)](#)
- [ERIKSON 1982:n viitetiedot, nimiölehti yms.](#)
- [JUUTINEN, ESKO 2020](#): Vanhurskauttamisoppi apuna identiteetti-kriisiin. (Tuore opinnäytetyö, joka esittelee »Nuoren Lutherin» ohessa myös »Lapsuutta ja yhteiskuntaa».)
- [LUUKKONEN, PERTTI 2003-2021](#): Psykopatologia. (Tekijän julkaistua tuotantoa esittelevä verkkosivu.)
- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Ac1963): ns. oraalis-imevän kehitysvaiheen [kaaviokuva](#) (ERIKSON 1963: s. 74, kuvio 1).
- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Ac2021): ns. oraalis-imevän kehitysvaiheen [kaaviokuva](#) Sananjalan puhtaaksi piirtämänä (vyöhykemerkinnot poistettu).
- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Ac_aln2021): ns. oraalis-imevän kehitysvaiheen [kaaviokuva](#) Sananjalan puhtaaksi piirtämänä (mukana vyöhykkeitten sijainteja osoittavat kirjaimet).
- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Bc2021): ns. oraalis-sadistisen kehitysvaiheen [kaaviokuva](#) Sananjalan puhtaaksi piirtämänä.
- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Cc2021): ns. anaalis-sadistisen kehitysvaiheen [kaaviokuva](#) Sananjalan puhtaaksi piirtämänä.
- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Da2021): ns. fallis-oidipaalisen kehitysvaiheen (poikia koskeva) [kaaviokuva](#) Sananjalan puhtaaksi piirtämänä.
- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Db2021): ns. fallis-oidipaalisen kehitysvaiheen (tyttöjä koskeva) [kaaviokuva](#) Sananjalan puhtaaksi piirtämänä.
- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Ea2021): ns. lopullisen genitaalisen kehitysvaiheen miehiä koskeva [kaaviokuva](#) Sananjalan puhtaaksi piirtämänä.

- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Eb2021): ns. lopullisen genitaalisen kehitysvaiheen naisia koskeva [kaaviokuva](#) Sananjalan puhtaaksi piirtämänä.
- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Ka1963): varhaisten vaiheitten kehityksen poikia koskeva [kaaviokuva](#) (ERIKSON 1963: s. 89, kuvio 4).
- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Ka2021): varhaisten vaiheitten kehityksen poikia koskeva [kaaviokuva](#) (ERIKSON 1977: s. 78, kuvio 4) Sananjalan puhtaaksi piirtämänä.
- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Kb1963): varhaisten vaiheitten kehityksen tyttöjä koskeva [kaaviokuva](#) (ERIKSON 1963: s. 89, kuvio 5).
- Ote Eriksonin kaaviokuvista (Kb2021): varhaisten vaiheitten kehityksen tyttöjä koskeva [kaaviokuva](#) (ERIKSON 1977: s. 78, kuvio 5) Sananjalan puhtaaksi piirtämänä.
- [SANANJALKA 2021a](#): Katsaus Erik H.Eriksonin mallintamien lapsuuden kehitysvaiheitten nimityksiin.
- [SANANJALKA 2021b](#): Näin luetaan Erik H.Eriksonin modaliteettikaaviokuvia

2. Ensisijaisesti ruotsinkielistä aineistoa

Ruotsinkielisiä verkkolähteitä näyttäisi olevan tarjolla yllättävän niukasti. Lähes kaikki tarkastelemani joko lainaavat suoraan ruotsinkielistä Wikipediaa tai keskittyvät ihmisen kahdeksan kehitysvaiheen teorian tiiviiseen esittämiseen. Koska löytämäni ruotsinkieliset lähteet tarjoavat perin niukasti lisäapua Eriksonin elämäntien, »Lapsuuden ja ja yhteiskunnan» julkaisuhistorian tai modaliteettiteorian ymmärtämiseen, olen toistaiseksi linkittänyt niitä tänne vain nimeksi. Tanskankieliseen aineistoon en ikävä kyllä ole ehtinyt perehtyä.

- [Erik Erikson, en annan psykoanalytiker](#). - Psychology instructor.
- [Erik H. Erikson](#) (hakus.). - Wikipedia. Den fria encyklopedin.

3. Ensisijaisesti englanninkielistä aineistoa

- [Austen Riggs center](#) (hakus.). - Wikipedia. The free encyclopedia. (Hoitolaitos oli Eriksonin tärkein työympäristö 1950–1961. Artikkelin on merkitty heikkolaatuisiksi mutta sisältää hyvin kätevän katsauksen laitoksen historiaan.)
- BOEREE 2006: [Erik Erikson](#). - [Personality theories.]
- [Childhood and society](#) (hakus.). - Wikipedia. The free encyclopedia.
- [Childhood and society by Erik H. Erikson](#). - Goodreads.
- [Erik Erikson](#). - NNDB. (Huomaa myös suppea bibliografiasivu!)
- [Erik Erikson](#) (hakus.). - Wikipedia. The free encyclopedia.
- [Erik Erikson](#) (hakus.). - Wikiquote.
- [Erik Erikson, 91, psychoanalyst who reshaped views of human growth, dies](#). - The New York times. 13.5.1994.
- [Erik Erikson](#) (Q58074) (hakus.). - Wikidata.
- [Erikson's stages of psychosocial development](#) (hakus.). - Wikipedia. The free encyclopedia.
- [David Rapaport](#) (hakus.). - Wikipedia. The free encyclopedia. (Rapaport oli 1950-luvulla Erik H. Eriksonin työtoveri.)
- [Paladin press](#) (hakus.). - Wikipedia. The free encyclopedia. («Paladin» mainitaan yhtenä »Childhood and society» -teoksen 1970-luvun kustantajista. Lieneekö se todella tämä Paladin press?)

4. Ensisijaisesti saksankielistä aineistoa

Kuten ruotsinkielisen myös saksankielisen maailma Eriksonin elämäntyöhön näyttää nykyään olevan yllättävän pinnallinen. Toki saksaa puhuva maailmakin tuntee kahdeksan kehitysvaiheen taulukon.

- [David Rapaport](#) (haku.). - Wikipedia. Die freie enzyklopädie.
- [Erik H. Erikson](#) (haku.). - Wikipedia. Die freie enzyklopädie.
- [Stufenmodell der psychosozialen entwicklung](#) (haku.). - Wikipedia. Die freie enzyklopädie.

5. Ensisijaisesti venäjänkielistä aineistoa

Venäjänkieliseen osioon olen ehtinyt etsiä pelkästään kaksi ilmeisintä verkkosivua.

- [Психосоциальное развитие](#) (hakus.). – Википедия. Свободная энциклопедия.
- [Эриксон, Эрик Хомбургер](#) (hakus.). – Википедия. Свободная энциклопедия.

6. Ensisijaisesti ranskankielistä aineistoa

Ranskankieliseen osioon olen ehtinyt etsiä pelkästään kaksi ilmeisintä verkkosivua.

- [Erik Erikson](#) (hakus.). - Wikipédia. L'encyclopédie libre.
- [Stades du développement psychosocial](#) (hakus.). - Wikipédia. L'encyclopédie libre.

7. Ensisijaisesti unkarinkielistä aineistoa

Unkarinkieliseen osioon olen ehtinyt etsiä pelkästään kaksi ilmeisintä verkkosivua.

- [Erik H. Erikson](#) (hakus.). - Wikipédia. A szabad enciklopédia.
- [Eriksoni pszichoszociális fejlődéselmélet](#) (hakus.). - Wikipédia. A szabad enciklopédia.

Itseäni kiinnostaa sekä periaatteellisista että käytännön viestintään liittyvistä syistä kysymys, miten Eriksonin nimi on sivistyneessä unkarinkielisessä puheessa tapana lausua. Unkarilaiset ovat pitkälti tietoisia siitä, että kirjain *s* lausutaan useimmissa muissa kielissä toisin kuin unkarissa (jossa sen ääntymys melko tarkalleen vastaa suomen *š*:ää). Unkarilainen vieraskielisten nimien ääntämisopas neuvoo, että nimi *Erik* tulisi norjalaisissa, ruotsalaisissa ja suomalaisissa yhteyksissä lausua /*ērik*/ ja ranskalaisissa yhteyksissä /*erik*/; tanskan kieleen ei oteta kantaa.³ Toisaalta opastetaan, että tanskan *Eriksen* tulisi lausua /*ēriksən*/, ruotsin *Eriksson* puolestaan /*ērikson*/. Unkarin kielessä nimi *Erik* kuitenkin lausutaan /*ärik*/ tai /*erik*/.⁴ Vahva epäilykseni on, että useimmat unkarilaiset, myös korkeasti koulutetut, käyttäisivät ääntämystä /*ärik* hä *ärikson*/. Tämäkään ei veisi ääntämystä yhtä kauas alkuperäisestä (tanskan-, saksan- tai englanninkielisestä) kuin 90-luvulla kuulemani Bob Marley /*bob märli*/.

---

3 Olen tässä muokannut ohjeet noudattamaan suomalais-ugrilaista tarkekirjoitusta.

4 Ääntiön valinta riippuu puhujan murretaustasta. Kirjakielen sääntöjen mukaan molemmat ääntämykset ovat hyväksyttäviä. Osa kielen ammattilaisista pitää /*e*/-ääntämystä tavoiteltavana, mutta /*ä*/-ääntämys (täsmällisemmin merkittynä /*ɛ*/) on vallitsevana mm. pääkaupungin ja suurkaupunki Debrecenin alueilla.